

КОЭФФИЦИЕНТИ АЛОҚАМАНДИИ МАҲСУЛНОКИИ ШИРИИ МОДАГОВҲОИ ЗОТИ СИЁҲАЛО ВОБАСТА БА ДАВРАҲОИ ШИРДИҲӢ

Тураев С.О.

Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур

Калимаҳои асосӣ: зотсиёҳ ало, гов, такроришавӣ, ширдӯшӣ, давраи ширдиҳӣ, говпарварӣ, алоқамандӣ, ирсият, иқтидор.

Дар айни замон парвариши чорвои калони шохдор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз соҳаҳои муҳими чорводорӣ ба ҳисоб рафта, саҳми он дар таъмини аҳолии кишвар бо озуқаворӣ (гӯшту шир) хело калон мебошад. Бинобар ин гузаронидани корҳои илмию истеҳсоли оид ба самаранок истифода намудан ва баланд бардоштани маҳсулнокии чорвои дар ҷумҳурӣ парваришбанд хело муҳим мебошад.

Солҳои охир дар кишвар қисми асосии истеҳсоли ширро аз говҳои зотҳои ширӣ ва ширию гӯшти ба даст меоранд. Дар ин чода аз тарафи олимони ва мутахассисони соҳаи чорводорӣ, корҳои зиёд оид ба масалаҳои мукамалгардонидани маҳсулнокии чорвои намуд ва зотҳои гуногун бо роҳҳои гузаронидани корҳои селекционӣ, аз рӯй талаботи чорво, дуруст ҳуронидан ва нигоҳубин намудан, парвариши мақсадноки чавонаҳо, офаридани типҳои зотҳои нави чорво гузаронида шуда, дар натиҷаи ин ба як қатор дастовардҳои назаррас ноил гаштаанд.

Дар баробари ин, аз рӯй натиҷаҳои корҳои илмию як қатор олимони муайян карда шудааст, ки ба маҳсулнокии чорво омилҳои гуногун таъсир мерасонад ва ҳиссаи таъсири онҳо яқинла нест: Мисол: ба маҳсулнокии ширии модагов ҳиссаи ҳуронидан ва нигоҳбин 59,0 % ташкил менамояд, омилҳои ирсӣ – 24,0 %, омилҳои технологӣ - 17,0 % ва ғ. [2,3]. Ё ин ки таҳқиқотҳои гузаронидашуда нишон медиҳанд, ки вазни зиндаи гуночинҳое, ки пеш аз бордор кардан 319,3 кг-ро ташкил намудааст, дар давраи якуми ширдиҳӣ маҳсулнокии шириашон ба ҳисоби миёна 2765,8 кг, бо вазни зиндаи 341,8 кг – 2963,4 кг ва 369,7 кг – 3353,9 кг-ро ташкил медиҳад. Мувофиқа ба ин нишондодҳо говҳои гурӯҳи сеюм дар давраи сеюми ширдиҳӣ нисбат ба чорвои гурӯҳи дуюм-6,9% ва гурӯҳи якум бошад – 8,5 % ($P > 0,95$) зиёд шир додааст [1].

Дар баробари ин дастовардҳо қайд намудан бамаврид аст, ки масалаҳои муайян намудани коэффитсиенти вобастагии нишондодҳои ирсии чорво бо хусусиятҳои хоҷагидорӣ ва маҳсулнокии он то ҳол ба пуррагӣ омӯхта нашудааст. Бинобар ин сабаб дар мақолаи мазкур вобастагии (коррелятсия) маҳсулнокии ширии модаговҳо дар давоми се давраи ширдиҳиашон муайян карда шудааст.

Таҳқиқотҳо оид ба ин масала дар саршумори говҳои ҷинси тоҷикии зотсиёҳ алои хоҷагии зотпарварии А. Юсупови шаҳри Ҳисор дар солҳои 2014–2020 гузаронида шудааст. Мақсади асосии таҳқиқотҳои мазкур муайян намудани коэффитсиенти алоқамандии миқдори шир дар давраҳои алоҳидаи ширдеҳӣ иборат мебошад.

Барои гузаронидани таҳқиқотҳо 30 сар говҳои зоиши бори аввал ҷудо карда шуда, онҳо аз рӯй нишондодҳои ширдӯшӣ дар давраи ширдеҳиашон ба се гуруҳ тақсим карда шудаанд – паст, миёна ва баланд. Муайян намудани коэффитсиенти алоқамандии ширдӯшӣ дар таносуби давраҳои ширдеҳии якум бо дуюм, якум бо сеюм ва дуюм бо сеюм дар асоси формулаи зерин муайян карда шудааст:

$$M \pm m \text{ Lim (min/man)}$$

Маҳсулнокии ширии онҳоро аз рӯйи ширдӯшии санҷишӣ ва баҳисобгирии маҳсулнокии ҳармоҳаи ширдиҳӣ мӯйян намудем, ки натиҷаи он дар ҷадвал оварда шудааст.

Аз нишондодҳои ҷадвал бармеояд, ки коэффитсиенти алоқамандӣ аз дараҷаи маҳсулнокии ширии гурӯҳҳо вобастагӣ дорад. Дар гурӯҳи I, ки маҳсулнокии шириашон нисбатан паст мебошад ин нишондод дар давраи II ширдиҳӣ нисбат ба I зиёд буда + 0,031 ташкил медиҳад, давраи III нисбат ба I + 0,420, давраи III нисбат ба II + 0,192 мебошад. Дар гурӯҳи дуюм, ки маҳсулнокии шириашон миёна мебошад, ин нишондод мутаносибан ҷунин мебошад: II – I + 0,140, III – I + 0,583, III – II + 0, 281. Гурӯҳи сеюм, ки дорои маҳсулнокии баланд мебошанд коэффитсиенти алоқамандиашон нисбат ба ду гурӯҳи аввала зиёд мебошад: II - I + 0,850, III - I + 0,686, III - II + 0,313.

Ҷадвали корелятсияи алоқамандии ширдиҳӣ аз давраҳои алоҳидаи ширдиҳӣ

Гурӯҳҳо	Давраҳои ширдиҳӣ		
	II-I	III - I	III - II
Маҳсулнокии паст	+ 0,031	+ 0,420	+ 0,192
Маҳсулнокии миёна	+ 0,140	+ 0,583	+ 0,281
Маҳсулнокии баланд	+ 0,850	+ 0,686	+ 0,313

Аз таҳлили натиҷаҳои ҷадвал чунон бармеояд, ки ҷи қадар маҳсулнокии ширӣ баланд бошад, коэффитсиенти алоқамандӣ ҳамон қадар зиёд мешавад.

Ҳамин тариқ интихоби дуруст ва хостагирии мақсаднок аз рӯи аломати мазкур дар пода барои мустаҳкам шудани ин аломат, инчунин зиёд шудани саршумори чорвои дорои маҳсулнокии баланди ширӣ, шароит фароҳам меорад. Дар таҳқиқотҳои зерин муайян карда шудааст, ки коэффитсиенти алоқамандии маҳсулнокии ширӣ дар давраҳои алоҳидаи ширдиҳӣ аз маҳсулнокии гурӯҳҳо вобастагӣ дорад. Чуноне, ки аз нишондодҳои ҷадвал дида мешавад коэффитсиенти алоқамандӣ дар гурӯҳи сеюм, ки маҳсулнокии шириашон нисбат ба ду гурӯҳи дигар баланд аст, зиёд мебошад.

АДАБИЁТ:

1. Даминова К.Х. Биотехнологические приемы повышения молочной продуктивности таджикского типа черно-пестрой породы скота: автореф. диссер. канд.с.-х. наук/Даминова К.Х.//-Душанбе,2016–21с.
2. Суллер И.Л. Селекция крупного рогатого скота молочных пород [Текст]/ И.Л. Суллер. – СПб.: АМА НЗ РФ, 2012. – 139 с.
3. Ворошилова Е.Д. Влияние генетических и средовых факторов на продуктивные качества коров типа Ирменский: автореф. диссер. канд.с.-х.наук/Ворошилова Е.Д.//-Новосибирск.-2007–24с.

АННОТАЦИЯ

КОЭФФИЦИЕНТ КОРРЕЛЯЦИИ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКТИВНОСТИ КОРОВ ЧЕРНО ПЕСТРОЙ ПОРОДЫ ПО ПЕРИОДАМИ ЛАКТАЦИИ

В данной статье приведены результаты проведенных научных исследований по определению удоя коров черно пестрой породы по трем завершённым лактациям и определены коэффициенты корреляции между лактациями, в зависимости от уровня молочной продуктивности по первой лактации. Установлено, что коэффициент корреляции удоя у коров с низкой молочной продуктивностью, между второй и первой лактациями составлял + 0,031, третьей и первой - + 0,420 и третьей и второй - **+ 0,192**. Значение этого показателя у коров со средними показателями удоя составляло, соответственно: + 0,140; + 0,583; + 0,281, а с высокими показателями удоя - + 0,850; + 0,686; + 0,313.

Ключевые слова: порода, черно - пестрая, корова, повторяемость, удой: лактационный период, скотоводство, взаимосвязь, генетика, потенциал.

CORRELATION COEFFICIENT OF DAIRY PRODUCTIVITY OF BLACK AND WHITE COWS BY LACTATION PERIODS

In this article presents the results of scientific researches to determine the milking of black-and-white cows for three completed lactations and determined the correlation coefficients between lactations, depending on the level of milk production in the first lactation. It was found that the correlation coefficient of milking cows with low milk productivity between the second and first lactation was + 0.031, third and first + 0.420 and third and second + 0.192. The value of this indicator for cows with average milk was, severally, + 0.140; + 0.583; + 0.281, and with high milk - + 0.850; + 0.686; + 0.313.

Key words: breed, black and white cow, repeatability, milk yield, lactation period, cattle breeding, correlatip, genetics, potential.

Сведение об авторе:

Тураев Саитхотам Олимхуджаевич, ассистент кафедры разведение и генетики сельскохозяйственных животных зооинженерного факультета ТАУ имени Ш.Шотемур. 734003, Таджикистан г. Душанбе пр. Рудаки 146 Телефон: (+992) 907-83-56-36.